

EDITORIAL

L'Onze de Setembre d'enguany ha trobat en els actes d'Arenys de Munt un incentiu important que ha ajudat a prendre consciència de la nostra realitat nacional.

Tothom hi pot fer la lectura que vulgui, però a ningú se li escapa que no estem en la situació que ens pertoca i que una consulta no és res més que una bona manera d'exercir la democràcia.

Per què un fet tant senzill semblava que feia trontollar els fonaments de l'Estat? Per què un sector de la societat –amb govern inclòs– posava troncs a les rodes?

Perquè, encara que ho digui la Constitució i l'Estatut, hi ha gent que no ens accepta com som i que no vol que ens emancipem.

Als temps que som s'hauria de demanar, i si cal exigir, que es respectin els drets de cada poble.

La consulta feta a Arenys ens fa adonar que hem de saber defensar els nostres drets i la nostra llibertat, sabent que no és cap malifeta i que no és cap mal per a ningú.

Arenys de Munt

NOTÍCIES

• Els dies 31 de juliol, 1 i 2 d'agost es va celebrar la Festa Major de la nostra població. La festa sempre és motiu de retrobament d'amics, veïns i familiars.

Divendres al vespre, sopar de poble al poliesportiu. Aquest vegada va ser encarregat a una empresa de càtering, que es va superar en l'afer culinari i en el servei, amb un resultat excel·lent.

Enguany, vàrem tenir l'afegit de l'esdeveniment especial del 25è aniversari de la inauguració de la piscina. Els postres ens en van fer memòria amb dues espelmes enceses, representatives, amb el número 25 en el centre de la safata. Els nens amb la seva natural il·lusió van acudir a bufar.

La sobretaula va ser amenitzada per un grup de música folk que ensenyà a ballar danses del món, amb molta participació per part de joves i grans.

Activitats aquàtiques

Amb motiu d'aquests 25 anys de funcionament de la piscina, es van programar uns inflables, dels quals dissabte al matí, gratuïtament, vam poder gaudir-ne, especialment els petits i joves que no van deixar espai per al descans un sol moment.

Hem de fer menció especial a l'exposició que es va preparar al local de la plaça Nova. Una reproducció de l'antiga escola, amb el material escolar i fotografies d'antics alumnes -vegeu el ventall d'informació gràfica. En la mateixa exposició, es presentà el nou projecte de l'edifici de les escoles. Tenim moltes ganes de veure'l en funcionament

L'alcaldesa convida a inaugurar l'exposició. Darrers mestres i alumnes: Lluís Trilla, Montse Secanell, J M Secanell, Rosa Ma Giralt, Imma Secanell, Jordi Verdés.

Tres èpoques diferents, tres banderes...

Reproducció de l'escola

Dissabte a la tarda, Cercavila amb el Bestiari Carranquer i el drac Aimeric de Sant Antolí.

El jovent amb "Alerta-roja" va tenir la seva nit de Rock, en onzena edició.

Diumenge, gran ball de fi de festa amb l'orquestra "Clau de Sol".

- Els mesos d'estiu sempre són avinents, per programar petites sortides culturals i actes a la fresca, alguns a la terrasseta de la piscina, altres a la sala de la vila,

Nens, alumnes del curs 1967-1968

Membres del grup contemplant el canal

Alumnes de l'escola de nenes

però tots amb la intencionalitat de distreure's i de fer-ho passar bé als assistents.

El dia 18 de juliol, es va fer una sortida per visitar el canal Segarra-Garrigues, incloent la planta potabilitzadora per a aigua de boca de Ratera. Un grup de vilatans de Tarroja, acompanyats per l'alcaldesa, ens vàrem desplaçar en autocar a tal indret, gaudint de la informació exquisida que ens van donar el tècnic de manteniment de la

Berenar abans d'emprendre la tornada, a l'ermita de Sant Vicents de Ratera

planta i en Jaume Font, tècnic de Gestió d'Aigües de la Segarra.

Va finalitzar la visita amb un pica-pica a l'esplanada de l'ermita de Sant Vicents de Ratera.

- Divendres dia 7 d'agost, es va programar la pel·lícula "La Ola", que per dificultats tècniques no va ser possible passar, però el programa va quedar suficientment complet, amb el documental "Alerta Torà", el qual va servir per informar a uns, i com a motiu de reflexió a altres, sobre els fets

Concert a l'espai de la piscina

que ocorregueren a la població de Torà, fa uns pocs anys.

En acabar, l'actuació del cantautor SEBAS va tancar la vetllada.

- La vigília de la Mare de Déu d'agost, a la nit, un grup de joves de Tarroja, que es dedica en les seves hores lliures a fer música, "SAUSAGES, BACON & SPAM" va fer la seva presentació musical a l'espai de la piscina, durant les primeres hores de la nit, amb gran sorpresa del públic assistent per la seva bona qualitat de música. Els germans Jordi i Xavi, el Jordi, la Laia i l'Anna ens van sorprendre gratament i ens van fer passar una vesprada que voldríem repetir.

- En Jordi Huguet i la Marta Giralt han posat en pràctica la idea d'una nova activitat a la sala de la plaça Nova cada segon diumenge de mes: pel·lícules, reportatges i documentals que ens conviden a la reflexió, la mirada crítica i el coneixement.

El dia 13 de setembre, comença el cicle amb "Home", documental fotogràfic sobre el planeta Terra, seguirà el dia 12 d'octubre amb la interessant pel·lícula "Zeigeist Addeendum" que ens explica el funcionament injust i corrupte del sistema capitalista.

- La Cabana de Tarroja segueix amb la iniciativa d'organització de tallers de Reiki: el dia 20 de setembre, taller d'iniciació primer nivell i el dia 19 de setembre, taller de tercer nivell, a càrrec de la Montse Bastús.

A més a més, continuació de TAI-XI amb el Toni García, cada dimarts cap al vespre i Dansa del Ventre cada dijous a la tarda vespre a càrrec de Sofia Cricchio.

• Els dies 2, 3 i 4 d'octubre, Roy Littlesun, l'ancià indi Hoppi de 75 anys, de la tribu d'Arizona, fa 38 anys que recorre el món compartint les ensenyances de com recuperar el nostre Poder Intern.

Roy és un mestre, sanador, agricultor i guia. Treballa per la pau interna i mundial. Divendres dia 2 a les 7 de la tarda xerrada gratuïta a la Sala de la vila, dissabte i diumenge, taller durante tot el dia.

Sentim que serà una trobada molt especial de la qual podem rebre molta llum.

Tots hi esteu convidats.

Organitza el Centre d'Ensenyances "La Cabana" i el telèfon de contacte: **617820931** o bé lacabanasana@hotmail.com

RIFA DE NADAL

Ja tenim els talonaris per a la rifa de Nadal, potser no serem més rics en acabar l'any, que no ens manqui però la il·lusió, del somni que perseguim fa anys.

Participacions a cinc euros, com cada any quatre invertits en loteria i un a benefici de la nostra associació, el número és el **25.392**

• Defuncions

Teresa Sarró i Saurí de cal Sarró, morí a Barcelona, el dia 31 de juliol de 2009 a l'edat de 89 anys.

Entusiasta de la nostra revista i sempre a punt per col·laborar en la memòria històrica

de Tarroja. Sentim que ens hagi deixat per sempre i volem fer arribar el nostre més sentit condol a tots els seus familiars.

El dia 27 d'agost morí als seixanta un anys l'escriptor i crític literari Isidor Cònsul Giribet. Intervingué en nombroses publicacions com a director d'Edicions Proa i participà en molts certàmens literaris com el Premi Valeri Serra de Bellpuig, fou capdavanter de *l'Any Tirant*, publicà estudis crítics i d'homenatge al poeta Jacint Verdaguer, col·laborà a *Serra d'Or* i a *La Magrana*.

Donem el condol a la família i ens unim a al sentiment de tanta gent que li agraeix el molt que ha fet per al país i per a les nostres comarques.

Diada de Sant Ramon, -31 d'agost- a l'edat de 89 anys, morí a la població de Torà, Ramona Closa i Coscollola.

La cuina va ser la teva vida,
fent de la senzillesa i l'esforç
pel treball, la millor recepta.

El nostre més sentit condol als familiars i a tots els que trobarem a faltar la seva presència a la cuina del Restaurant "Cal Jaumet".

CONCLUSIONS del 10è curset d'Arquitectura Popular (3-7/8/09)

El curs d'enguany coincideix amb el 10è aniversari de la fundació de l'Associació. Actualment hi ha uns 130 socis. En aquest curs hem estat a Cervera, Montsonís, Angle-sola, Massoteres, els Plans de Sió i Tàrraga. El tema ha estat al voltant dels materials de l'arquitectura popular. Hi ha hagut 25 inscrits de diferents indrets de Catalunya. S'ha elaborat les següents conclusions arran de les activitats que s'han efectuat:

Les institucions han de seguir vetllant per la recuperació d'espais arquitectònics significatius en algun període històric, tot i que en l'actualitat hagin perdut vigència i patit notables transformacions d'ús.

Necessitem recuperar els coneixements constructius tradicionals i seculars que ara s'estan perdent.

Cal que utilitzem els materials en comunió amb l'entorn natural i, per tant, cal que siguin cíclics (reciclables), solars energèticament, sans, eficients i socials.

Hem d'aprofitar més encara la connexió compartida que ofereix la xarxa d'internet per comunicar-nos coneixements i tècniques alternatius.

La recerca arqueològica ens fa valorar, més que els grans jaciments, les traces de les humils cabanes d'assentaments i poblats, construïdes amb materials i tècniques d'arquitectura popular.

La connexió de l'home amb els materials (pedra, terra, fusta, ferro) facilita la creació de formes artístiques que humanitzen el patrimoni cultural.

La fusta és un material alternatiu perfectament vàlid per a la construcció, amb el qual es pot experimentar, i més econòmic que molts d'altres usats en la construcció actual.

Els forns de calç com a patrimoni pre-industrial i la calç en si mateixa han estat històricament els artífexs de l'arquitectura popular i tradicional.

L'elaboració de la pedra és un procés mil·lenari i la configuració d'aquesta matèria

Grup de participants al cursset d'Arquitectura Popular

dóna com a resultat el caràcter d'un territori, d'una cultura i d'un ecosistema.

Els focs d'aquest estiu ens han servit per conscienciar-nos d'un abandó de masies, cobertes, pletes... ja existent des d'abans dels incendis.

L'administració ha de fomentar un model de territori en què el pagès, com a *jardiner* d'aquest espai, hi pugui viure en condicions i no l'hagi d'acabar abandonant.

La substitució de les activitats tradicionals -agricultura i ramaderia- per altres relacionades amb l'oci i el turisme ha comportat *re inventar* la fesomia de molts pobles a partir d'una percepció urbana d'una vida passada que *no fou* així. És lamentable l'homogeneïtzació i estandarització de moltes construccions que no tenen ni tan sols en compte l'ús dels materials autòctons.

Cal denunciar la desaparició d'un patrimoni secular a causa d'un sistema de reg - el del Canal Segarra-Garrigues (REGSEGA)-, que no està sotmès a cap control ambiental, patrimonial ni cultural, i que atempta contra la integració paisatgística.

Tàrrrega, 7 d'agost de 2009

LLEONARD I LA CASA REIAL CATALANA D'ITÀLIA

Ja fa uns dies que he acabat de llegir el llibre d'En Charles Nicholl, *Leonardo. El vuelo de la mente*. Una obra densa, amb un gran cabal d'informació, sovint aclaparadora, perquè més que destriar el gra de la palla, el que fa és acumular dades i més dades, sense mai saber del cert si són fruit de la vida real, d'afegits dels compiladors o fragments de la vida d'algú altre que supleix la personalitat d'En Lleonard o la inventa.

Sigui com sigui, les dades que En Nicholl ens aporta són més que suficients per adonar-nos, en una primera aproximació, de l'ambient en què es va moure el nostre home. Aquest ambient cortesà, refinat, que li va permetre expandir-se intel·lectualment i artística i que li va garantir l'espai ideal per a la seva realització personal.

D'entrada, com en el cas d'En Colom, sobta que el fill analfabet d'una pageseta sense estudis visqui contínuament a les corts dels prínceps italians. Els biògrafs, també com en el cas d'En Colom, ho relaten de la forma més natural, sense donar-li la més mínima importància. Els qui sabem com es fa una biografia d'un personatge noble per aplicar-la a un plebeu ho veiem altament desmesurat i grotesc. I és l'indicatiu evident que som davant d'una barreja de personatges.

Pel que fa a En Lleonard, som sabedors que, poc després de la seva arribada a Milà, cap a les acaballes del decenni de 1480, ja "se l'associa especialment amb la Cort d'Isabel d'Este, a Màntua", on desplega

les seves aptituds musicals¹. Aquí el veiem amb un deixeble seu, Atalante Migliorotti, a qui "al 1493 Isabel li encarregà que li fes una guitarra"².

*Leonardo
da Vinci*

No deixa de sobtar que la primera aparició d'En Lleonard en una cort italiana sigui precisament la de la Isabel d'Este, car aquesta era filla de l'Elionor d'Aragó, la qual era filla alhora de Ferran I de Nàpols, néta d'Alfons IV de Catalunya i I de Nàpols i neboda del rei Ferran II el Catòlic.

A més a més, Isabel era la germana de Beatriu d'Este, esposa del duc de Milà, Lu-

1) CHARLES NICHOLL, *Leonardo. El vuelo de la mente*; traducció de Carmen Criado i Borja Bercero, Santillana Ediciones Generales, S.L.; 5a ed., Madrid, 2006, p. 181.

2) Ídem, p. 183.

dovico Sforza, a qui En Leonard oferirà els seus serveis d'enginyer militar. Però és que, encara, En Ludovico era el cunyat mateix del rei Alfons II de Nàpols, que s'havia casat amb la seva germana Hipòlita Maria. O dit d'una altra manera: era el germà de la reina. Però Isabel era germana, a l'ensem, d'Alfons I d'Este, que va mullerar en segones núpries, al 1502, Lucrècia Borja, la germana d'En Cèsar Borja, a qui En Leonard també servirà com a enginyer bèl·lic.

En Nicholl, que, en un apartat del llibre, analitza els papers d'En Leonard sobre arquitectura, ens advera que “en un foli que es pot datar a començament del 1489, figuren dos dibuixos de planta i alçat d'un petit edifici, cobert per una cúpula, que no és una església. La inscripció l'identifica com «el pavelló del jardí de la duquessa de Milà». Es refereix a la construcció que hi ha al parc del castell dels Sforza”. I afegeix: “És possible que el projecte de renovació del pavelló estigués relacionat amb el casament del jove duc de Milà i Isabel d'Aragó, néta del rei de Nàpols, celebrada al febrer del 1489”³.

Efectivament: Isabel d'Aragó era la filla d'Alfons II de Nàpols i d'Hipòlita Maria Sforza, germana d'En Ludovico Sforza. Es va casar amb Gian Galeazzo Sforza, nebot alhora del mateix Ludovico. L'espectacle teatral per celebrar-ne les noces, escaigut al 13 de gener del 1490, va anar a càrrec d'En Leonard. Per En Nicholl, va ser “la primera participació documentada d'En Leonard en una obra teatral”⁴. És a dir, que En Leonard, segons la documentació que tenim, es va estrenar com a escenògraf a la cort d'una altra princesa de la casa reial catalana: Isabel d'Aragó.

La pertinença a la reialesa d'aquesta dama no ha passat desapercebuda a En Nicholl, que escriu sense embuts que Isabel “era d'estirp règia: Alfons, el seu pare, era l'hereu del regne de Nàpols”⁵. Per això mateix, els músics, a l'inici de la vetllada, “arrencaren amb una melodia napolitana en honor de la radiant duquessa”⁶.

Elionor d'Aragó

Segons el poeta Bernardo Bellincione, que escriví el llibret de la representació, intitulada *La màscara dels planetes*, “l'obra es realitzà amb tot l'enginy i art del mestre Leonard da Vinci, el florentí; amb els set planetes girant, representats per homes que semblaven i anaven vestits com poetes, i cadascun d'aquests planetes parlà en lloança de la duquessa Isabel”⁷. Per tant, a vista dels parlaments dels planetes que li van ser destinats i de la música napolitana amb què va començar l'escenificació, tot indica netament que la preponderància de

5) Ídem.

6) Ídem, p. 286.

7) Cf. MICHAEL WHITE, *Leonardo, el primer científico*; traducció de Víctor Pozanco, Plaza & Janés, Editores, S.A.; 2a edició, Barcelona, 2001, p. 146.

3) Ídem, p. 252.

4) Ídem, p. 285.

l'espectacle va recaure sobre la princesa napolitana.

Sembla, també, que En Lleonard es va quedar a la cort d'Isabel d'Aragó una temporada llarga. A l'agost del 1499, En Lleonard escriu en una pàgina del *Còdex Atlàntic*: “Per escalfar l'aigua de la caldera de la duquessa, afegeix tres parts d'aigua calenta a quatre parts d'aigua freda”⁸. Atent a la jugada, En Nicholl, anota immediatament que “la duquessa en qüestió ha de ser Isabel d'Aragó, vídua d'En Gian Galeazzo. Ella i En Lleonard eren veïns; Isabel s'allotjava a l'altra ala de la Corte Vecchia, amb el seu fill malalt, Francesco, el «Duchino»”⁹.

Si realment la duquessa a qui En Lleonard escalfa aigua fos Isabel d'Aragó, i els fets passessin un cop aquesta ja fos vídua, això ens podria indicar que el nostre home no deuria entrar a la seva cort per la influència de la nissaga Sforza sinó de la casa reial catalana. És una conjectura, és clar. Però el fet que, mort l'Sforza, En Lleonard es mantingués al servei actiu d'Isabel d'Aragó ho podria fer sospitar. Majorment, perquè, poc després, ja el veiem al servei d'un altre membre de la família reial catalana: Cèsar Borja, a qui, de forma sorprenent, l'única vegada que En Lleonard l'anomena als seus escrits, no ho fa amb la grafia italiana de “Borgia”, sinó amb la variant catalana “Borges”. O com exposa En Nicholl: “L'únic esment que En Lleonard fa d'En Borja (o Borges, que és com ell ho escriu) es refereix a un manuscrit: «En Borges m'aconseguirà l'Arquímides del bisbe de Pàdua»”¹⁰. La forma és genuïnament catalana. Així ho reconeix el Pare Batllori en tractar del llinatge Borja i d'aquest cognom, el qual “apareix en els

documents amb moltes formes ortogràfiques: Borja, Bòria, Borya, Borgia, Borgia, Búrgia, Borges”¹¹.

Segons En Nicholl, “En Lleonard va entrar al servei d'En Cèsar Borja a l'estiu del 1502”¹². En Cèsar era fill natural d'En Roderic de Borja, que va ser Summe Pontífex entre 1492 i 1503. Els Borja tenien vincles diversos amb la casa reial catalana. Just en aquesta època, la Lucrècia, germana d'En Cèsar, s'havia maridat amb Alfons d'Este, fill d'Elionor d'Aragó i nét d'Alfons IV de Catalunya. I un altre germà, En Jofré, era casat amb Sança d'Aragó, filla natural

Cesar Borja

d'Alfons II de Nàpols i, per tant, besnéta del Magnànim. En Cèsar mateix s'havia casat amb Joana d'Albret, la germana del rei Joan de Navarra. És a dir: que, quan En Lleonard entra a la casa dels Borja com a enginyer

8) CH. NICHOLL, op. cit., p. 357.

9) Ídem, p. 357-358.

10) Ídem, p. 386.

11) MIQUEL BATLLORI, “El llinatge Borja del segle XIII al XVI”, *La família Borja*; Obra Completa, vol. IV, Biblioteca d'Estudis i Investigacions, núm. 21; Eliseu Climent, Editor; València, 1994, p. 3.

12) CH. NICHOLL, op. cit., p. 384.

militar, entra en una família que s'ajusta amb tota precisió al bell mig de l'entramat de la casa reial catalana a Itàlia. Entra, doncs, també al servei d'un nou príncep. El marit d'una princesa de Navarra. "Príncep de l'Adriàtic" s'autoanomena també en el famós salconduit que atorga a En Leonard al 18 d'agost del 1502¹³.

Aquest document és clau i transcendental perquè és aquí on En Cèsar Borja esmenta En Leonard com a "Nostro Prestantissimo et Dilectissimo Familiare". En Nicholl, que utilitza una transcripció diferent del document, omet l'esment de "familiar" que En Borja fa. En d'altres transcripcions que he pogut observar, passa el mateix, la qual cosa ens indicaria que l'expressió de "familiar" incomodava i incòmoda. I molt. ¿Com explicar aquest parentiu entre els Borja i En Leonard si aquest era, com diuen els escrits i els biògrafs reputats, el fill d'una pagesa analfabeta i d'un notari de poca volada? El terme "familiar", és cert, vol dir també "amic" o "servent". Però aquí em sembla ben clara la seva accepció oberta i transparent de "parent". És aquest parentiu sobtat, si fos certa la interpretació que hi dono, el que descol·loca els erudits formals i perpetuadors d'una biografia tan rígida com contradictòria de l'artista. Per En Manel Capdevila és evident que el terme vol dir "parent", perquè "fer-lo servir amb el sentit d'«empleat seu» és una redundància, atès que aquest és el motiu del salconduit, perquè explica amb detall al llarg de tota la carta que treballa per ell".

El document és també important, per tal com En Cèsar escriu: "Ordenem i manem que al seu portador, el nostre ben amat i molt excels arquitecte i enginyer general Leonard Vinci, a qui hem encarregat la inspecció de

13) Ídem, p. 388.

les places i fortalises dels nostres estats, se li presti l'ajuda que calgui en cada cas o que, a parer seu, estimi necessària"¹⁴. I, com relleva En Nicholl, "el document concedeix a En Leonard total llibertat de moviment pels dominis d'En Borja, amb totes les despeses pagades «per a ell i els seus»"¹⁵: favor més propi d'un parent que d'un servidor.

Llavors, si el terme cal interpretar-lo en el sentit exacte de "parent", d'on els venia la consanguineïtat? Doncs a través de la casa reial. D'algun vincle encara no clarificat, perquè com és de tothom sabut, l'escut d'armes d'En Leonard era el mateix que el de la reialesa catalana: tres pals de gules en camper d'or¹⁶. Si bé el nombre de barres variava en funció de múltiples factors, els reis de Nàpols apareixen un darrere l'altre dibuixats amb escuts de tres pals, com els gravats de Ferran I, Alfons II, Ferran II i Frederic II¹⁷. Tots aquests reis de Nàpols, doncs, tenen el mateix escut d'armes que En Leonard.

Hem vist que En Leonard es dona a conèixer a la cort d'una princesa de la casa reial catalana a l'inici de la seva carrera. I l'acabarà, així mateix, rebent la visita d'un altre membre d'aquesta reialesa, perquè serà a l'octubre del 1517, ja a les acaballes de la seva vida, que el Cardenal Lluís d'Aragó, juntament amb el seu secretari Antoni de Beatis, el visitarà al seu estudi. De conformitat amb En Nicholl, "el cardenal Lluís d'Aragó era nét del rei de Nàpols i cosí d'Isabel d'Aragó"¹⁸. Efectivament, el seu pare va ser Enric d'Aragó,

14) Ídem.

15) Ídem.

16) JOSÉ LUIS ESPEJO, *Leonardo. Los años perdidos*; Ediciones El Andén, SL; Barcelona, 2008, imatge 5.

17) Vg. AVELINO SOTELO ÁLVAREZ, *Casa de Aragón de Nápoles (1442-1503) en la historiografía italiana del s. XV al XVIII*; PhD Áristos Editor's, Torrevella, 2001, p. 129, 211, 233 i 255.

18) CH. NICHOLL, op. cit., p. 549.

marquès de Gerace, fill il·legítim de Ferran I de Nàpols¹⁹. I, per tant, va ser nebot dels reis Alfons II i Frederic II, i cosí, alhora de Ferran II, dit Ferrantino²⁰. El Cardenal Lluís havia aspirat al solí pontifici, després de la mort de Juli II, al 1513. I, “encara que les

Charles
Nicholl,
autor

seves esperances s’havien vist defraudades per l’elecció de Lleó X, seguí unit al nou pontífex: bàsicament perquè se li havia fet creure que el papa l’acabaria nomenant rei de Nàpols²¹. És a dir, que som davant d’una nova amistat amb un membre de l’alta jerarquia eclesiàstica que aspirava a Papa, però també a rei. A rei de Nàpols.

En Beatis ens objectiva que En Leonard va mostrar al cardenal tres obres mestres, entre les quals hi havia “el retrat d’una dama florentina”, que els especialistes identifiquen amb la *Mona Lisa*. El cardenal i el seu secretari –apunta En Fritjof Capra– “quedaren meravellats davant dels dibuixos anatòmics d’En Leonard, i majorment davant dels seus

escrits sobre altres temes”²². No és d’estranyar, per tant, que En Beatis escrivís al seu diari que en Leonard “també ha escrit (o així ho digué) innombrables volums, tots en llengua vernacle, sobre hidràulica, sobre màquines diverses i sobre d’altres matèries, els quals, si es publiquen, seran llibres profitosos i molt delectables”²³. En Capra, que recull amb atenció la sentència, no s’està d’anotar que “això fa pensar que En Leonard analitzà amb el cardenal els seus plans de publicar els quaderns de notes”²⁴. És a dir, que sembla molt previsible que l’edició pòstuma de les obres del geni del Renaixement haurien pogut anar a cura d’un altre membre de la casa reial catalana de Nàpols.

I, per acabar-ho de reblar, En Nicholl encara innova que “el Cardenal tornava d’un llarg periple europeu, motivat en part pel desig de distanciar-se d’una conspiració contra el papa Lleó que s’havia escaigut l’any anterior, i en part també per reunir-se amb Carles V, el nou rei d’Espanya”²⁵.

No deixa de ser ben curiós adonar-nos que En Leonard es troba novament al mig del camí entre dos membres de la casa reial catalana: el cardenal Lluís d’Aragó i “el seu parent” –com el qualifica En Beatis–²⁶ i nou rei dels catalans: Carles I. I és prou revelador que tota la informació que ens ha pervingut del seu estudi de pintura, ja al final de la seva vida, sigui precisament i justament al *Diari* de l’Antoni de Beatis, secretari d’En Lluís d’Aragó.

JORDI BILBENY

19) ARMAND DE FLUVIÀ, “Gerace, marquesat de”; *Gran Enciclopèdia Catalana*, Enciclopèdia Catalana, S.A., Barcelona, 1978, vol. 8, p. 75-76.

20) Vg. “Neapolitan House of Aragon. Simplified Family Tree”; a *The Travel Journal of Antonio De Beatis*; traducció de l’italià per J.R. Hale i J.M.A. Lindon; The Hakluyt Society, Londres, 1979, p. viii.

21) CH. NICHOLL, op. cit., p. 550.

22) FRITJOF CAPRA, *La ciencia de Leonardo. La naturaleza profunda de la mente del gran genio del Renacimiento*; Colección Argumentos-383, Editorial Anagrama, S.A.; Barcelona, 2008, p. 175.

23) *The Travel Journal of Antonio De Beatis*; op. cit., p. 132-133.

24) F. CAPRA, op. cit., p. 175.

25) CH. NICHOLL, op. cit., p. 550.

26) *The Travel Journal of Antonio De Beatis*; op. cit., p. 57.

ONZE DE SETEMBRE DE 1714

Cadència funeral de les campanes
damunt el plor de la ciutat vençuda,
urc i ronc de les tropes inhumanes,
xurma de dos tirans, vil i venuda.

En el reialme de la fosca riuen
esbojarradament els folls diables;
davall les cares rialloses viuen
uns escurçons d'aspectes espantables.

Més en el regne de la llum perduren
les façs serenes i les nobles testes
dels herois nostres, que en el cel maduren
son retorn triomfant: la terra és en festes.

CAIUS PARELLADA I CARDELLACH
(BARCELONA, 1911-2003)

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Narcís Saladrígues
i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà,
Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i
Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de
la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui el signa.

Núm. de compte de Caixa de Terrassa: 2074 0141 20 3211764105

Edita: «**Comissió d'Estudis Tarrogencs**»
C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

**Generalitat
de Catalunya**

**Consell
Comarcal
de la Segarra**

**INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS**
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

**Ajuntament
de Tarroja**

EL REC SEGARRA-GARRIGUES

Les entitats dedicades a la protecció de la fauna ibèrica, en general, mereixen el reconeixement de la societat, però, a vegades, cauen en un perillós radicalisme posant les necessitats dels animals per sobre de les persones. És aquest el cas de la “Sociedad Española de Ornitología” que, amb la denúncia presentada davant de la comissió de Medi Ambient de la UE està produint un terrabastall, de qui sap quines conseqüències, als governs d'Espanya, de la Generalitat i a l'Associació de Regants del Rec Segarra-Garrigues.

Voler equiparar la destrucció de les selves de l'illa de Borneo i del Brasil amb el rec lleidatà, en construcció, és una colosal barbaritat, la qual cosa em fa dubtar de l'exacte coneixement que tenen aquests senyors de l'obra en si i del territori afectat. Algú els hauria d'explicar que, una cosa són les estepes mongoles i del Serenguetti africà i una altra les planúries d'aquesta part de les terres de ponent, a les quals es pretén fer arribar l'aigua. Aquestes lamentables comparances han sigut dites i publicades. Increïble però cert.

Seria un crim social que, a hores d'ara, a una part de la pagesia, després de quasi noranta anys d'espera, se'ls hagués de dir que, llevat tots els projectes i promeses, haurà de seguir mirant el cel i encomanar-se a Sant Pere. Del canal Segarra-Garrigues, ja se'n començà a parlar l'any 1920 però, com malauradament sol passar a Espanya, malgrat l'evident necessitat, el projecte i les intencions s'abandonaren en el calaix dels oblidats. Fins que, en època recent, aquesta vegada sí, es posà fil a l'agulla amb la construcció de l'embarcament de Rialb en el riu Segre, aigües amunt de Ponts. Tanmateix, no tot foren flors i violes, atès que calgué colgar sota les aigües els poblets de Miralpeix i Tiurana (aquest últim reconstruït en un altre indret), la qual cosa suposà la pèrdua

irreparable de nombroses edificacions i conreus, juntament amb el drama humà dels vilatants els quals, de cop i volta, canvià la vida, i els mitjans de subsistència, de forma brutal, sense possibilitat de fer marxa enrere, en especial la gent gran molt més afectada, no cal dir-ho, moralment i sentimental. El sacrifici d'aquestes famílies, de cap manera, ha d'esdevenir parcialment inútil.

Pretendre obligar, per nassos, que es reservin 40.000 Ha. (40.000 mançanes de l'eixample barceloní o 61.538 camps de futbol de 100x65) per als ocellets esteparis, és una intenció es-

Mapa del recorregut del canal

candalosament escandalosa. Esperem que es quedi en això, en una intenció que només pot ser creada per la ment d'uns quants “il·luminats”, a la vegada desconexadors dels drets adquirits pels ciutadans d'una colla de pobles que es dediquen a l'honrosa activitat de l'agricultura, imprescindible per la resta dels mortals.

Esperem que el sentit comú acabi imposant-se i la negociació, no la imposició, contenti totes les parts i el Rec acabi abastant tot el que ha d'abastar, sense injustes retallades. Esperem-ho.

ANTONI MOLINÉ

EL GRAN APLEC DE SANT RAMON

L'aplec del trenta-u d'agost al Santuari de Sant Ramon és el més important

entre tots els de Catalunya que actualment es van celebrant.

L'any 1695 l'església actual s'havia estrenat i en aquest Santuari el primer aplec fou celebrat.

Són ja quasi tres-cents anys de contínues trobades amb generacions tot sovint canviades.

Però molt més de lluny vénen aquestes reunions i a l'església i convent de Sant Nicolau ja hi venien de tots cantons.

Els boscos d'alzines, roures i garrics envoltaven aquests llocs

Monestir de Sant Ramon

i l'església no es veia fins que s'hi era molt a prop.

A la Font dels Frares, que és l'actual, ja tothom hi bevia

anant-hi per un bonic carreró que al mig del bosc hi havia.

Ve de tan lluny la devoció de Sant Ramon que arrenca de quan ell voltava per aquest món.

Al Santuari vénen persones tot caminant en promences diverses que així compliran.

Dificultats han passat de vegades els devots i ho proven el gran nombre que hi ha d'exvots.

Quan la gent es troba en perill de fer-se mal, si a Sant Ramon invoquen bé, és atesa com cal.

Els Tres Tombs és un gran acte tradicional i la seva celebració ve de temps immemorial.

Amb els animals es feien aquestes correrries i processons

i tots els carreters i mulaters hi assistien com bons minyons.

Però d'animals de treball ara ja no n'ha quedat i els joves amb els tractors el seu llocs han ocupat.

També el cambril, quan es fan els Tres Tombs, hi ha algunes persones que ho fan a genollons.

En tots els oficis, les dificultats econòmiques no són motiu

per reunir-nos tots aquí, formant un gran caliu.

L'any que la collita va malament ens trobem tots aquí igualment.

Els pagesos ja estan acostumats a les collites migrades

i a tota la diversitat de males anyades.

A les dificultats ja s'hi han acostumat i a Sant Ramon les invoquen de bon grat.

Segarra : país de sol, vent, fred i secades, per tant les anyades bones són comptades.

El lloc aquest ha fet austers i humils els seus habitants

i així són persones responsables i bons ciutadans.

El temps d'ara, noves esclavituds i captivitats ha portat,

però Sant Ramon vol alliberar-los al seu costat.

L'església del Santuari s'omple de devots, el trenta-u d'agost,

i això dura tot el dia fins ben entrada de fosc.

De tot Catalunya hi ha una bona representació i fins un bon grup de persones ve de la part d'Aragó.

RAMON FARRÉ I VERDÉS

OCELLS AL NOSTRE TERME (XI)

Oreneta cuablanca (*Delichon urbicum*)

Com la seva cosina, l'oreneteta vulgar, la cuablanca ens anuncia l'arribada del bon temps. I és que aquest ocell arriba a casa nostra des de l'Àfrica cap als voltants del mes d'abril. Cria aquí i a la tardor se'n torna a les seves zones d'hivernada a l'Àfrica equatorial.

Oreneta cuablanca

La cuablanca és una oreneta molt familiar pels habitants de la Segarra, ja que és la que fa els nius de fang a sota dels nostres balcons i portalades. A diferència dels de l'oreneteta vulgar, els seus nius són pràcticament tancats, amb un foradet a la part superior per on entren i surten els adults per peixar als polls.

Com totes les orenetes (i els seus cosins els falcions), la cuablanca és un gran aliat nostre a l'estiu, ja que la seva dieta principal consisteix en mosques i mosquits, que caça en vol en gran nombre.

Des de fa un parell d'anys, hi ha en marxa un projecte a tot Catalunya per fer

un cens de nius d'oreneteta cuablanca i saber exactament quantes crien aquí. Com a curiositat, us volem dir que a Tarroja hi van criar a l'estiu de 2008 més de 120 parelles d'oreneteta cuablanca!

Xoriguer comú (*Falco tinnunculus*)

El xoriguer comú és un dels rapinyaires més petits de casa nostra, i també un dels més fàcils de veure, especialment a la Segarra. És un ocell al qual agraden els espais oberts, amb camps de cereal i algun arbre dispers (alzina o ametller) on fer el niu.

Els xoriguers són fàcils de veure posats en els pals de la llum, en un arbre o fent l'aleta (aletejant immòbil al cel) en busca d'insectes, ratolins o petits rèptils amb els quals s'alimenta.

Xoriguer comú

Aquest petit cosí dels falcons roman tot l'any a Catalunya, i no és massa difícil de veure si voltem pels camps de cereal a qualsevol època de l'any. És possible que l'espantem i el fem volar des del seu posader a la punta d'un arbre. Siveiem un ocell que aleteja ràpidament sense moure's al cel, amb la vista fixada a terra, es tracta sens dubte, d'un xoriguer.

CARLES GRANDE

CRISI

Com vostès ja saben, existeixen diverses classes de crisis: crisis de valors, crisis morals, personals, crisis eclesiaístiques, moltes, moltes.

Darrerament, se n'ha imposat una: la crisi econòmica. Maria de Déu! Resulta que anàvem tan bé. Ara es veu que de tan bé com anàvem, ara anem i anirem molt malament. Es va arribar a dir, entre tantes mentides, que estàvem dintre de les deu primeres potències mundials.

Para el carro, Manel! Ara es troben dos i un li diu a l'altre:

–M'he quedat sense feina.

–Doncs, nosaltres no se si arribarem a Nadal.

Bon panorama. Alguns s'ho segueixen passant bé. Aneu per la part alta de Barcelona. I veureu com molts amb el seu bon cotxe, la segona vivenda a punt, a l'hivern a esquiar i a l'estiu a la platja que no fa tanta calor. Però fins i tot els de categoria, no troben metges a les cantonades.

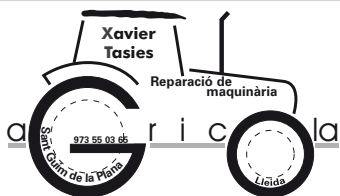
Vaig viure molt intensament el període postfranquista, en el qual molts deien: ara és

la nostra. I vinga fer vagues i manifestacions. I jo, amb el caire pessimista que em caracteritza vaig dir a alguns. "Espereu-vos que això no s'acaba aquí." Efectivament, milers d'empreses van plegar i gairebé totes per no tornar. Com deia el tango: "Desde que se fue nunca más volvió".

El país ha superat un nombre superior a 500.000 aturats. Diuen que ens recuperarem, però jo no em fio del que diuen. També asseguren que tenen uns diners molt ben guardats per a les pensions. Aquests no poden faltar, però tampoc me'ls acabo de creure. Quan s'hagin acabat la quantitat de diners faran anar la màquina de fer bitllets. Vostès ja saben que un bitllet de paper hauria de recolzar-se amb un element que es diu or. Si això fallés, arribaria el moment d'un daltabaix general.

Mentrestant el país es distreu com pot. Molt de futbol. La nova grip. Noies maques sense roba... Potser el problema és que hi ha UNA CRISI DE ROBA.

DIONÍS PRAT

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)

www.hostaljaumet.com
info@hostaljaumet.com